

ΜΙΑ ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΗ ΑΝΤΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο κ. Παλαμάς δοκιμάζοντας ναπαντήση σε μικρό μου περί Ντανούντσιο σημείωμα δεν απόδειξε νομίζω τίποτε άλλο παρά πώς ότι όταν πειράζεται στο αίμα του, λησμονιέται και παραξάλλεται κατά τρόπον που μάς αποκαλύπτεται ολοκληρως.

Δεν είμαι καθόλου χαιρέκακος και θα λυπηθώ πολύ αν παρασυρθώ και ανταπαντήσω σε μερικά σημεία με πρόμοιο βάνκυστο τόνο «αντιπροσώπου κάλης ύποψηφίου» με τον όποιον αυτός πραγματικά μίλησε, γιατί εγώ, δόξα τῷ Θεῷ, δεν είχα και κανένα υποψήφιο πρὸς ὑποστήριξη.

Σημειώνω λοιπόν πῶς δεν ἐπρόκειτο περί τῆς ἀξίας τοῦ Ντανούντσιο καὶ τοῦ Ἀγίου Σεβαστιανού, ὅπως με ἐπιθετικὴ ἐφευρετικότητι μετατόπισε τὸ ζήτημα ὁ κ. Παλαμάς, ἀλλὰ καθαρὰ περί τῆς ἀπὸ σκηνῆς ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας αὐτοῦ, ποῦ δεν ἔχει, ὅπως γνωρίζουν καὶ οἱ πνευματικὰ νήπιοι ἀκόμα, καμμιά σκέπη μετὰ τὸ μεγαλεῖο ἐνὸς ποιητοῦ καὶ τοῦ ἔργου του.

Ἐπαναλαμβάνω λοιπόν ὅτι ὁ «Ἀγ. Σεβαστιανός» ἀπέτυχε, καὶ ἀπέτυχε κατὰ τέτοιον τρόπο μάλιστα ποῦ νὰ ἀνγκάσουν τὸν ἴδιον ποιητὴ νὰ δηλώσει πῶς δὲ θάγραφε πιά παρὰ μόνο γιὰ τὸν κινηματογράφο!

Αὐτὰ σχετικὰ πρὸς τὴν παράστασι, γιὰ τὴν ὁποία ἐγὼ τοῦλάχιστο μίλησα.

Ὅσο γιὰ τὴ γλῶσσά, ἐπιμένω νὰ λέγω, πῶς ἐπέρασε ἀπὸ διορθώματα τρίτων, ἔστω καὶ ἂν τοὺς τρίτους αὐτοὺς, ὅπως ὁ Μολιέρους τὴν ὑπερέκειναι του, κατὰ τὴν εὐπρεπὴ φράση τοῦ κ. Παλαμά, τοὺς ἔδωλε ὁ πελάτης του στὸ χέρι,—σὰν Ἰταλὸς βέβαια ποῦ εἶνε—μομφὴ ποῦ ἐγὼ δὲ θὰ τὴν ἀπέδινα ποτὲ στὸν Ντανούντσιο, ἐπέρασε λέγω ἀπὸ τρίτους, γιατί οὔτε αὐτός, πιστεύω, οὔτε οἱ κριτικοὶ του, θὰ ἔδιναν καμμιά σημασίαν σὺν τῷ δεδομένῳ πῶς οὔτε ὁ Ντανούντσιο ἐσοφίστηκε ποτὲ νὰ προαγάγῃ τὴ γαλλικὴ γλῶσσά, οὔτε οἱ κριτικοὶ του πῶς θὰ λάβαιναν σοβαρὰ ὑπ' ὄψιν τὴν λεπτομέρειά αὐτή, γιατί δεν ἐπρόκειτο βέβαια περί τέτοιος ἀπὸ μέρος τοῦ ἀξιώσεως.

Κατὰ συνέπειαν καὶ σ' αὐτὸ ἀδέξια παρεμβλήθησαν ἀπὸ τὸν κ. Παλαμά κομμάτια γνῶμης διαφόρων κριτικῶν, δύο ἀπὸ τοὺς ὁποίους (γιατὶ ὁ Μ. Βογγιὲ δεν πιστεύω ποτὲ νὰ ἔκρινε τὸν Ντανούντσιο σχετικὰ μετὰ τὴ γαλλικὴ γλῶσσα) πραγματικὰ εἶνε ἀξιοσημείωτοι, ὁ Bidou καὶ ὁ Sunday, τῶν ἄλλων ποῦ ἀναφέρει ὁ κ. Παλαμάς—ἐφ' ὅσον πρόκειται περί γάλλων κριτικῶν—ἀγνώστων ὁλοκληρωτικὰ στὸ γαλλικὸ πνευματικὸ δημόσιο καὶ μὴ ἐκτεινομένων πέραν τοῦ κύκλου τῶν ἀναγνωστῶν τῶν φύλλων στὰ ὁποῖα γράφουν, ἀδέξια, γιατί δεν ἀποδείχνουν τίποτε ἄλλο παρὰ πῶς ἡ γλῶσσά εἶνε ἴσως χωρὶς σφάλματα καὶ ἀξία ἐκείνων ποῦ τὴν ἐπεμελήθησαν, ὅπως λέγουν, μολοντί καὶ στὰ ἀναφερόμενα ἐκεῖνα τοῦ Sunday καὶ τοῦ Bidou, κατὰ ἀπὸ τὰ ψιθυρισμένα μοιάζει νὰ διαφαίνεται, ἴσως ἐ-

πειδὴ κι' αὐτὰ εἶνε ἔτσι βλαμμένα «στὴν τύχη» ἀπὸ τὸν κ. Παλαμά.

Λυποῦμαι ποῦ δεν ἔχω μαζί μου ἓνα φύλλο, δὲ θυμᾶμαι τώρα ποιᾶς σοδορόττης ἐφημερίδας, ὅπου τὸ κοινὸ αὐτὸ μυστικὸ ἀποκαλύπτεται καὶ ἐγγράφως, χωρὶς οὔτε νὰ διαψευστῇ ποτέ, καθόσο γνωρίζω, ἀλλὰ καὶ οὔτε, γιὰ νὰ εἶμαι εἰλικρινής, νὰ τονιστεῖ πούθεν ἰδιαίτερα σοδορά, γιὰ τοὺς λόγους βέβαια ποῦ ἀνάφερα παραπάνου.

Ἐπιφυλάττομαι ἀργότερα νὰ ζητήσω τὴν ἐφημερίδα ἐκείνη στὴ βιβλιοθήκῃ μου στὸ Παρίσι, ὅπου τὴν ἐφύλαξα καὶ νὰ μεταφράσω τὸ σχετικὸ ἀρθρο, ὅπου καὶ ροκοκὸ μερικὰ, καθὼς θυμᾶμαι πολὺ καλὰ, ἀναφέρονται τῆς γαλλικῆς γλώσσας, ποῦ διέφυγαν, φαίνεται τοὺς διορθωτὰς τῆς, τὰ «παράξενα» ἴσως τῆς κριτικῆς τοῦ Bidou καὶ γιὰ τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν ἀκόμα καὶ σατυρικοὶ στίχοι, μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ὁποίους προχτὲς μοῦ τοὺς ἀπήγγειλε ὅπως τοὺς εἶχε διαδάσει καὶ τοὺς θυμῶτανε καλὰ, ὁ δυνατότατος δραματικὸς συγγραφεὺς τοῦ Ἀσπρου καὶ τοῦ Μαύρου, ὁ δικός μας Μελάς.

Ὅσο γιὰ ἄλλους ξένους ποῦ ἔγραψαν ἢ γράφουν γαλλικὰ καὶ εἶνε σήμερα περί τοὺς τριακοσίους τὸ ὀλιγότερο, οἱ ἰσότημοι τῶν τριῶν τεσσάρων ἰδικῶν μας ποῦ τοὺς μιμοῦνται, κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς δεν ἐπέρασε γιὰ γάλλος συγγραφεὺς, γιατί κανεὶς δεν τὸ ἐφαντάστηκε πιστεύω αὐτὸ ἀπὸ τὸν Σοῦμπερν ἕως τὸν κ. Καννοῦντο, καὶ δεν ἔγραψαν τὴ γλῶσσα τοῦ Ρακίνα, παρὰ ἀπὸ γούστο, ἀπὸ ἀνάγκη χρηματικὴ, ἀπὸ ἄλλη αἰτία ὁποιαδήποτε, καλλιεργήσαντες ἢ καλλιεργούντες, οἱ περισσότεροι τοῦλάχιστον ἀπὸ αὐτοὺς, πρὸ πάντων τὴ γλῶσσα τῶν πατέρων των.

Γιὰ τὰ θαύματα δὲ μετὰ τὰ ὁποῖα ὁ κ. Παλαμάς πολυλογεῖ ἐρεθιζόμενος ἰδικίτερα, τὸν βεβαιῶνω καὶ πάλι, σύμφωνα μετὰ τὸν ὅρισμό ποῦ ἔδωσε σὺν τῷ ὁθεῖο Ρενάν, πῶς **δὲν ἐπαναλαμβάνονται.**

Ἐὰν δὲ σὲ τέσσερα ἀνόμοια καὶ ἀφαντάστου διαφορετικῆς ἀξίας ὀνόματα, μὴν ἔχοντα καμμιά μεταξὺ τοὺς σκέπη, στὴ γαλλικὴ λογοτεχνία, ποῦ ἀλαφροσυνείδητα καὶ αὐθαίρετα ἀνακάτεψε στὴν ἀπάντησή του ὁ κ. Παλαμάς, βρίσκεται καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ποιητῆ Γκριφέν γιὰ νὰ σκεπαστεῖ κάπως ἡ χοντροκοπιὰ τοῦ ἀνακατώματός, καὶ γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ ἀκόμα, φαίνεται τὴν εὐκολία μετὰ τὴν ὁποῖαν ἡ γαλλικὴ γλῶσσα προσφέρεται στὰ διανοήματα τῶν ξένων, πληροφορῶ τὸν Ἑλληνα κριτικὸ τοῦ Ντανούντσιο, πῶς ὁ Γκριφέν μετὰ τὸν Σ. Μερίλλ, ποῦ θεωρεῖται στὴ Γαλλία ποιητῆς πολὺ ἀνώτερός του, ἀλλὰ ποῦ κι' αὐτὸς ἀκόμα δεν ἔφτασε σὲ κανένα ἀξιοσημείωτο ὕψος, ἂν δεν ἐγεννήθησαν στὴ Γαλλία, ἐξεπατρίστηκαν βρέφη ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ, ἐσπούδασαν σὲ γαλλικὰ σχολεῖα καὶ λύκεια καὶ ζοῦν πολῖτες γάλλοι ἀπὸ τὰ πρῶτα παιδικὰ τοὺς φελλίσματα, χωρὶς καὶ νὰ περάσουν ποτὲ γιὰ γλωσσολάστες, ἢ νὰ παρουσιάσουν στὴ γλῶσσά ποῦ μεταχειρίζονται κανένα ἄλλο, ἐπαναλαμβάνω, ἐξαιρετικὰ ἰδιαίτερο χάρισμα.

Τὸ θῦμα, βέβαια, συντελέστηκε. καὶ ἀποκλήθηκε μάλιστα Ἑλληνικὸ ἀπὸ τὸ διάστημα Φηγγιέ, μοναδικὸ στὰ γαλλικὰ γράμματα ἀπὸ τὸν Μπαρρές, κητοπληκτικό, ἀπὸ τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος γραμματολόγους, ἀλλὰ συντελέστηκε ἀπὸ Κεῖνον ποὺ ἕνας ἐστάθηκε, θυμωμένος γιὰ τὸ ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα πνεύματα τῆς Γαλλίας, τὰ ὁποῖα ἢ παραζαλισμένη νεοελληνικὴ σοφία ἀδύνατο νὰ ξεχωρίσῃ, πολεμημένος μὲ κηκία καὶ μωρὸν ἐγωϊσμό, ἀπὸ τὰ περιορισμένα καὶ σχολαστικά, μὲ ἀμάθεια καὶ κοιμισμένη διάνοια ἀπὸ τὰ γκαρτὸν ντὲ λέττερ, ποὺ κηκτὰ ἀκόμη δὲν ἐτόλμησαν ὅ,τι οἱ κριτικοὶ μας ἐδῶ τῶν ξένων λογοτεχνιῶν, ποὺ ὄχι μοχτηρὰ καὶ μικροφιλότιμη, ἀνεύλαθα καὶ ἀσυνήδειτα, ὅπως μοῦ ἔλεγε κάποιος προχθές, ἀλλὰ ἀπὸ τῇ σύγχυση ποὺ παθαίνουν τῶν ἀξιών, ὅπως ἐγὼ πιστεύω, ἀγκυκτεῦουν τὸ μεγάλο τοῦ ὄνομα μὲ νεοελληνικὰ ὀνόματα φιλοπόνων γαλλικογράφων. Τὸ θῦμα συντελέστηκε πλήρως καὶ ἐκηρύχθηκεν ἀκόμη ἀπὸ ἕνα Α. Φράνς, ἀπὸ ἕνα Μωρράς, ἀπὸ ἕνα Μπαρτό, ἀπὸ τὸ Ροστάν, τὸν Π. Φόρ, καὶ κητὰ τρόπο ἀπὸ ἕνα ἐκαστον ἐξ αὐτῶν, ποὺ μόνο τὴν αὐθάδεια νὰ μὴ φοβίζει, τὴν ἀγραμμωσύνη καὶ τὴ μωρία. Λόγια αὐτὰ στὸ Temps δημοσιευμένα τοῦ Souday.

Περνᾷ μάλιστα καὶ γιὰ θρησκεία μὲ κηθητὲς καὶ ἀποστόλους ποὺ φέρουν ὀνόματα σὰν ἐκεῖνα τοῦ Αλ-Ταγιέντ, τοῦ Ντὺ-Πλεσσύ, τοῦ Ρεννώ, ὀνόματα ποὺ ἀναφέρονται σήμερα μὲ ἀπειρὸ σεβασμὸ καὶ ποὺ θεωροῦνται τὰ ἀγνότερα καὶ τὰ πλέον κηθαρά στὴν ποιητικὴ τέχνη καὶ στὰ ἔργα τῶν ὁποίων ἢ γαλλικὴ γλῶσσα ἔχει πάρει τὴν ὠραιότητα τῆς ἀπόλυτης τελειότητος.

Ἀλλὰ καὶ στὰ μεγάλα λεξικά, τοῦ Αλφουῦ καὶ τὰ ἄλλα, ἂν κητὰφύγει κηνέις, πρὸ πάντων στὰ τελευταῖα των συμπληρώματα, τὰ μετὰ τὸ 1910, ὅπου γύρω ἀπὸ τὴν εἰκόνα Ἐκεῖνου συνκδηφόνεται τὸρὰ τὸ ὄνομα τοῦ μὲ τὰ μεγαλῆτερα τῶν γάλλων ποιητῶν τῆς ἀκμῆς τῆς λυρικῆς τέχνης, θὰ δεῖ καὶ «ἐπίσημη» ὅτι καὶ ἀστερισμὸν ἀκόμη σημειώνει μὲ τὴ Ρωμηνικὴ σχολῇ ὁ ποιητὴς τῆς Ἐνόνης μὲ τὸ κηθαρό πρόσωπο καὶ τῆς Ἐριφύλης, ὅμοια μὲ τὸν ὁποῖον μόνο τὸ Ἐφτάστρι τῆς Ρονσαρικῆς πλειάδας φεγγοδολεῖ στὸν οὐρανὸ τῆς ποιητικῆς Γαλλίας.

Ποῖος ὅμως ποτὲ ἀπὸ τοὺς ἐδῶ κητικίζοντας ξεχώρισε μὲσα ἀπὸ τὸν κητοδέτη τοῦ M courre de France, τὴν ἀλήθεια γιὰ μιὰ ἀσφαλτὴ καὶ ὄχι κηιδκηριώδικη κρήνη, τοὺς πνευματικισμένους ἀπὸ τὸ Μωκλαίρ, τὸν Κοὲν καὶ τὸν Κανούτο, (!) ἀπὸ τοὺς συγχησμένους καὶ τοὺς συγχηζοντας, τοὺς ἀνακητεῦοντας τὸ ἴδιο χοντρόκοπα κηδῶ, τὸ πρῶτο τυχὸν ὄνομα μὲ τὰ ὀνόματα ἑνὸς Souday καὶ ἑνὸς Bidou, ὁσοδῆποτε πασκληιμένα αὐτὰ τὰ δεύτερα, ἀπὸ ὑπόνοια ὑπεροχῆς, λόγῳ τῶν φύλλων περισσότερο ποὺ γράφουν, ὑποθέτω, μὲ κηρικὰ ἐπίθετα διακομητικὰ καὶ κηπως ἐξήριετα.

Ποῖος ποτὲ μᾶς ἔδειξε πῶς συμβουλεύτηκε τὸ Φράνς σὲ τέτια ζητήματα καὶ τὸ Μωρράς, τὸ Φηγγιέ καὶ τὸν

Μπαρρές, μόνους εἰδικούς νὰ ἀποφανθοῦν γιὰ τὴ γλῶσσα τους, ποῖος ποτὲ μᾶς ἔδειξε πῶς εἶνε σὲ θέση νὰ ζυγιάσῃ τὴ βηρύτητα στὸ μοναδικὸ λόγὸ τοῦ Ροστάν στὴ Σορμπόνη, (δημοσιευμένο πέριτυ στὸ Temps) ἐκεῖ ὅπου δίπλα στὸ ὄνομα τοῦ Σεννιέ στέκει τὸ ὄνομα Ἐκεῖνου ποὺ ἐθαυματοποίησε κηαγματικὰ στὴ γαλλικὴ γλῶσσα καὶ ποίηση, κητρηθεῖς, κητὰ τὸν ἴδιο Α. Φράνς, μὲ τὸ Ρακίνα στὴν τραγωδία, καὶ στὸ στίχο μὲ τοὺς ὀνομαστότερους τῆς ἀναγεννήσεως; Καὶ τὸν ὕμνο στὸ δάσκηλό τοῦ τοῦ πρίγκηπα γάλλου ποιητῇ ποῖος τὸν λογάρηισε καὶ τοῦ Μπαρτό τοῦ θηυμασμὸ καὶ κηθε ἀριττοῦ καὶ κηθε ξεχωριστοῦ;

Ἀκόμη καὶ τῶν δύο σημηντικῶν κητικῶν τοῦ Temps καὶ τῆς Ἐφημερίδας τῶν συζητήσεων, ἂν κηρακολουθοῦσαν συστημητικῶτερα καὶ μὲ περισσότερη προσοχή τὸ ἔργον (καὶ τοὺς κητικὸς αὐτοὺς πρῶτος ἐγὼ νομίζω τοὺς κηρουσίασα στὸ ἑλληνικὸ δημόσιο στὴν κηρὶ Π. Φόρ κηλέτη μου στὴ Νέα Ζωή) θὰ ἔδλεπαν οἱ ἀνακηλύφαντες κηρὶς κημμιὰ ὑπεύθυνη βοήθεια ἄλλοτε σὲ στικουργὸ ὁμοφυλλό των, ἄγνωστο στὴ γαλλικὴ ποίηση, τὸ διάδοχο τοῦ ντὲ Αἰλ καὶ τοῦ Μκλέρμπ (!) θὰ ἔδλεπαν, λέγω, θὰ κητόρθωναν ἴσως νὰ ξεχωρίσουν, πότε προτφέρουν κηκτοί, σανατῶμενοι μὲ τοὺς ἀρίστους ποὺ προκηάφερα, ἀνεπιφύλακτο θηυμασμὸ σὲ μεγάλα ἔργα τῆς γαλλικῆς Τέχνης, ὅπως συμβαίνει μὲ τὴν Ἰφιγένεια τοῦ Μορέας (*), π.χ., καὶ πότε γαλατικὴ ἀδρότητα, σὲ προσπάθειες ὑπέροχων ἴσως, ἀλλὰ ξένων συγγαφῶν, ὅπως συνέδη μὲ τὸν Ἅγιον Σεδαστιανὸν τοῦ Ντανούντσιο. Αὐτὰ γιὰ τὴν ὥρα.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

(*) Ἡ Ἰφιγένεια τοῦ Μορέας δὲν πέτυχε περισσότερο στη σκηνη ἀπο τὸν Ἅγιο Σερασιωνό, μολονότι ποραστάθηκε πολὺ περισσότερες φορὲς στὴ Γαλλικὴ κωμωδία, ἀντὶ αὐτοῦ ὅμως ἐδιδάχτηκε σὲ τρία ὡς τὸρὰ Πανεπιστήμια, δύο γαλλικά καὶ ἕνα ἀμερικάνικο, ἐπαίχτηκε δὲ ἀπὸ μαθητὰδες ἑνὸς παρισινοῦ κηεγγίου — διευθυντῆς τοῦ ὁποῖου εἶναι κητὰ ὃν Μπαρρές μὲ δόξα τῆς Σορμπόνης — τιμῇ, ποὺ κητὰ τὸν ἴδιο κηριτὸν, ἀπονέμεται σιούς μεγαλήτεους τραγικὸς καὶ ποὺ δὲν τὴν εἶδεν ὡς τῶρα κηνέας ἀπο τοὺς οὐληρόνους.

Μ.

Ο.ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Ὁ «Κηθρέφτης» ποὺ παῖζεται στὰ Ἐξάρχεια, στὸ θεατράκι τῆς γειτονιάς μας, κηλάει τὸν κόσμο. Ἐξυπνὴ ἐπιθεώρηση, καὶ μὲ τὴ Ροζαλίτσα μάλιστα, καὶ κηριτωμενη. Τὰ δίστιχα ποὺ γίνονται κηθε βράδυ σιούς θεατὲς ἔχουν ἀρκετὸ γούστο. Νά, δυὸ ἀπ' αὐτά:

Νά, κη ὁ δεινὸς κηεφροιστής, ὁ Κῶστας Τρικογλίδης, ποὺ ἄλλο εἶναι νὰ σου πῶ καὶ ἄλλο νὰ τὸν ἴδεις, ποὺ ὡς τῶρα σιρέματα ἐκίτο μᾶς ἔχει κηεφράσει κη ἂν πάει ἔτσι ὁλῆκρη δὲν τὸν σῶνει ἢ Πλάστη.

Ἦρθε νὰ δεῖ τὰ μούτρα τοῦ ἀπόψε στὸν «Κηθρέφτη» τὸ σκηολοῖ τοῦ «Νουμά» τοῦ μαλλιαροῦ καὶ ψεύτη. Νουμάς ὁ κηρ, Νουμάς ὁ κηρὶς, ὁ Γκὸλφης κη ὁ Στοιγιάννης κη ὁ Παρορίτης ὁ κηεινὸς ὅπου τὸ νου σου κηάνεις.

— IΨEN: «Ὁ ἀρχιτέκτων Σόλνης», κητὰφρ. Κ. Αὐγέρη Λογοτεχνικὴ βιβλιοθήκη Φέξη, 1915.) Δρ. 1,50.